

Josipa Martinić
Zadar

JEZIČNE OSOBITOSTI DIJALEKTALNOGA PJESNIŠTVA VLASTE VRANDEČIĆ LEBARIĆ

**UDK: 821.153.42.09 Vrandečić Lebarić, V.' -1'282
811.163.42'282(497.5 Pučišća)**

Rukopis primljen za tisak 10.10.2017.

Stručni članak
Professional paper

Vlasta Vrandečić Lebarić (1953.) plodna je dijalektalna pjesnikinja koja, osim standardnim jezikom, piše pučičkim idiomom. Cilj je njezine poezije oslikavanje intimnih obiteljskih zgoda iz djetinjstva, socijalnih prilika maloga otočnog mjesta koje živi od kamena i sl. U radu se ističu jezične posebnosti dviju zbirki s početka autoričina stvaralaštva – *Pučiške piturěške* (1998.) i *Doleti buletin* (1999.), koje su vrijedne s dijalektološkoga gledišta. Naime, mjesni govor Pučišća na otoku Braču do sada nije detaljnije proučavan, pa pučiška čakavština koja se nalazi u pjesmama ove autorice, može, barem nekim dijelom, pridonijeti boljemu poznavanju pučičkoga govora.

Ključne riječi: dijalektalno pjesništvo; Vlasta Vrandečić Lebarić; mjesni govor Pučišća; brački čakavski govori; južnočakavski dijalekt; čakavština; jezične osobitosti

1. UVOD

Mjesni govor Pučišća na Braču do sada nije samostalno istražen ni opisan ni na jednoj jezičnoj razini. Unatoč znatnome obolu mnogih hrvatskih dijalektologa (poglavito tu treba spomenuti Matu Hrastu, Petra Šimunovića i u novije vrijeme Filipa Galovića) koji su čakavske govore otoka Brača vrlo dobro istražili, o govoru Pučišća postoje tek pojedine jezične napomene.

U radu se usredotočuje na pjesnički jezik Vlaste Vrandečić Lebarić pa se neće u velikoj mjeri zalaziti u istraživanje živoga govora, no njezine prve dvije zbirke *Pučiške piturške* (1998.) i *Doletí buletín* (1999.) koje se ovdje obrađuju, mogu ponuditi dobar jezični materijal.

Vlasta Vrandečić Lebarić rođena je 1953. godine u Pučišćima, a nakon završene osnovne škole u Pučišćima odlazi na srednjoškolsko obrazovanje u Split, u Glazbenu školu *Josip Hatze*, gdje je maturirala 1974. godine. Ljubav prema glazbi vodi je u Zagreb, gdje pohađa studij glazbe na Odsjeku za kompoziciju i glazbenu teoriju (tadašnje) Muzičke akademije u Zagrebu. Na Sveučilištu u Zagrebu diplomirala je 1978. godine. U svojoj bogatoj glazbenoj karijeri bila je glazbena urednica na HRT-u više godina, a u glazbenim školama u Karlovcu, Samoboru i Zagrebu radila je kao glazbeni pedagog. Dosad je na pučiškome objavila četiri samostalne zbirke pjesama: *Pučiške piturške* 1998. godine, *Doletí buletín* 2000. (koja je ranije objavljena u književnome časopisu *Republika*), *Ardura* 2001. te naposljetku zbirku pod naslovom *Na ditića*, 2006. godine (zajedno s pjesnikom Davorinom Žitnikom i njegovom zbirkom poezije *Kamara od škura*). Na priznatoj pjesničkoj manifestaciji *Croatia rediviva*, koja se već dugi niz godina održava u Selcima na Braču, Vlasta Vrandečić Lebarić ovjenčana je 1999. godine Maslinovim vijencem, najvišim priznanjem na toj smotri. Time je ušla u respektabilno društvo nekih od najvećih hrvatskih pjesnika 20. stoljeća, poput Zlatana Jakšića, Vesne Parun, Luke Paljetka, Tonka Maroevića, Dragutina Tadijanovića, Zvonimira Mrkonjića, Ante Stamaća i mnogih drugih. *Croatia rediviva* njezina je stalna ljetna destinacija, za koju još uvijek piše. Piše i na standardnome jeziku, nije joj strano ni pisanje književnih pregleda i antologija, a okušava se i u kratkoj priči za natječaj *Večernjakova kratka priča Ranko Marinković*. Već više od dvadeset godina skladateljica je glazbe i autorica stihova te stalna suradnica čuvenoga omiškoga Festivala dalmatinskih klapa koji se održava svakog ljeta. Sama autorica kazuje kako, unatoč duljoj

stanci, i dalje stvara, a svoje će (još uvijek) rukopise uskoro klasificirati te objaviti u, vjeruje, budućim pjesničkim zbirkami, što na standardnome, što na dijalektalnome jeziku.

2. JEZIČNA ANALIZA

2.1. FONOLOŠKE POSEBNOSTI

2.1.1. Vokalizam

Pučiški se vokalski sustav sastoji od pet kratkih:

/ĩ/ /ũ/

/ĩ/ /ũ/

/ě/ /ō/

i šest dugih vokala

/ie/ /uo/

/ã/

/ã/ /ō/.

Ono čime se ovaj govor izdvaja od drugih bračkih čakavskih govora jesu dvoglasnici *ie* i *uo*. Ovjereni su prelaskom dugih vokala *ē* i *ō* u *ie* i *uo* koji se izgovaraju dugo pod dugim naglascima (primjerice *kampaniēl*, *strpjiēnje*; *popuōdnie*, *dvuōr*) ili se još, u rijetkim slučajevima kada nisu naglašeni, ostvaruju samo u slogu prije naglašenoga (*gundiejã* G jd., *griedũ* 3. mn. prez.), kako ističe Petar Šimunović u pogovoru zbirke *Pučiške piturěške* (usp. Šimunović 1998: 115): *oziēbla* gl. pridj. rad. ž. jd. (PP 17),¹ *cinciēre* G jd. ‘nepatvorena crna kava’ (PP 17), *riēsidu* 3. jd. prez. (PP 19), *piniēl* A jd. ‘kist’ (PP 30), *atiēnto* (PP 73), *znamiēnje* (DB 11), *na tiēmpla* A pl. ‘sljepoočnica’ (DB 23); *vuōlta* G jd. (PP 15), *kandaluōra* ‘Svijećnica’ (PP 22), *u inkuōntri* L jd. ‘susret’ (PP 28), *zuōbje* 3. jd. prez. (DB 14).

Jedna je od bitnih značajki mjesnoga govora Pučišća prelazak dugoga *a* u *ō*, a pregršt primjera nalazimo i u ove dvije zbirke, primjerice *dōn* (PP 15), *žurnōta* ‘nadnica’ (PP 26), *domōćo* odr. pridj. ž. jd. (PP 28), *zlōto* (PP 28), *sinjōl* (PP 30), *vrōta* N pl. (PP 71), *stōri* N mn. (PP 75), *težōških* G mn. (PP 93), *jedōn* (DB 22), *nōžme* 3. jd. prez. (DB 29), *pasō* gl. pridj. rad. m.

¹ U zagradi iza primjera nalazi se kratica naziva pjesničke zbirke, a uz nju broj stranice na kojoj se nalazi taj primjer: PP označava zbirku *Pučiške piturěške* (1998.), a kratica DB zbirku *Doleti̇ buletin* (1999.).

jd. (DB 30) i drugi. »Kasnije je i pokraćeno dugo postakcenatsko *a* sačuvalo svoju zatvorenost« (Galović 2016: 144): *glūho* odr. pridj. ž. jd. (PP 24), *ponđvjoj* 2. jd. imp! (PP 35), *neuzvrōčeno* odr. pridj. ž. jd. (PP 37), *zavōnjo* 3. jd. prez. (PP 37), *vōnjo* 3. jd. prez. (PP 40), *ōgonj* A jd. (PP 42), *grōnjo* G pl. (PP 42), *glōdno* odr. pridj. ž. jd. (DB 19).

2.1.1.1. Refleks jata

Važno je pitanje refleks jata, a on je u južnočakavskome dijalektu redovito vokal *i* ($\check{e} > i$): *lipotā* (PP 16), *pīsmu* A jd. (PP 16), *bīli* odr. pridj. m. jd. (PP 30), *uletīlo* gl. pridj. rad. s. jd. (PP 46), *na tīme* A jd. (PP 54), *svītlost* (PP 75), *vrīlo* odr. pridj. ž. jd. (PP 91), *mīsecon* I jd. (PP 109), *srīče* G jd. (DB 14), *bīsnih* G mn. (DB 21), *mīsta* N mn. (DB 27), *u mrīži* L jd. (DB 30).

Odstupanja od ovakvoga pravila ima u nekoliko uobičajenih primjera, koji se odnose na ekavski refleks: *sedīš* 2. jd. prez. (PP 26), *sēla* gl. pridj. rad. ž. jd. (PP 52), *sēdemo* 1. mn. prez. (PP 95). U govoru se još čuju riječi kao *cestā*, *obēdvi*, *kōren/koriēnje*.²

U primjeru *pramaīća* G jd. (PP 32) na mjestu jata dolazi vokal *a*. Tako je i u živome govoru, dok prijedlog 'prema' glasi *prīma*.

2.1.1.2. Prednji nazal * ϵ

Prednji praslavenski nazal * ϵ reflektirao se na dva načina: kao *a* iza nekih palatalnih suglasnika po formuli *j, č, ž + ϵ > ja, ča, ža* te kao *e* iza nepalatalnih suglasnika: *zajōt* 'posuditi, pozajmiti' (PP 49) i *zājoli* 1. mn. perf. (PP 98), *jazīk* (PP 93); *pāmet* (PP 58), *vrīme* (DB 30). U pučiškome se govoru javljaju i primjeri poput *ujōt*, *dojōt*, *jačmiēnāc*, kojih nema u zbirkama. Autorica u pjesmama koristi određeni pridjev *jiēdri* (PP 49), kao i imenicu *žiēja*: *žiēju* 'žeđ' (DB 29),³ dakle s vokalom *e*, kao u živome govoru, čemu se pridružuju primjeri *počiēt*, *začiēt*, *načiēt* i sl.

2.1.1.3. Stražnji nazal * ϱ i slogotvorno **l*

Stražnji je nazal * ϱ prešao u vokal *u*, kao i slogotvorno **l*: *na pūtū* L jd. (PP 15), *zūb* G mn. (PP 17), *rūk* I mn. (PP 30), *mūtno* odr. pridj. ž. jd. (PP

² Manji broj riječi s ekavskim refleksom uobičajen je u mnogim bračkim čakavskim govorima (usp. Hraste 1940: 17, Šimunović 2009: 23, Galović 2014b: 89, Galović 2014a: 240).

³ Na Braču je često *žēja*, *žēdan*, a pridjev *žōdan* ($\epsilon > a > o$) se sačuvalo u ložiškome (usp. Galović 2014b: 89).

46), *pùpak* A jd. (PP 56), *griedù* 3. mn. prez. (PP 76, 80), *mùkà* ‘brašno’ (PP 108), *sùd* (PP 111), *žejùd* ‘žir’ (DB 29), *mùž* (DB 30); *sùnce* (PP 15), *zasuzìdù* (PP 19), *pomuzènin mlìkuôn* I jd. (PP 19), *zažùf* gl. pridj. rad. m. jd. (PP 24), *napùni* gl. pridj. rad. m. r. (PP 40), *žùti* odr. pridj. m. jd. (PP 48), *punà* odr. pridj. ž. jd. (PP 85), *dubinù* A jd. (DB 13), *suzà* (DB 30), *spùžà* G jd. ‘puž’ (DB 30).

2.1.1.4. Poluglasovi

Praslavenski **b* i **b* (> *a*) dali su vokal *a*: *danàs* (PP 46), *otàc* (PP 52) *vàs* u značenju ‘sav’ (PP 91), *ògonj* (PP 93), koji se kasnije u pučiškome govoru zatvorio u *o*, primjerice *sònci* N mn. (PP 29), *dònci* N mn. (PP 29), *dôn* (PP 48), *jedôn* (PP 95).

U nekim se primjerima javlja i vokalizacija poluglasa u slabome položaju, odnosno postojanje jake vokalnosti (usp. Lisac 2009a: 141). Lik *jãglu* A jd. (PP 89) (prasl. *jьgla*) jedan je od takvih primjera, a javljaju se oblici glagola *vazič(s)t: vãzme* (PP 44), 1. mn. perf. (*smo*) *vazìmoli* (PP 59) te 3. jd. perf. *vãze* (PP 59, 63). U zbirkama se ne javljaju oblici poput *vavìk*, već *ìvik* (PP 110). Ipak, umjesto *ìvik* autorica radije koristi riječ *nãvik* (PP 58, 63, 78, 81). Ne može se pronaći ni oblik poput *Vãzam* ili *vazmèni*, već je u pjesmi *Uskřšnji puntamènat* razvidno da u *Uskřs* (PP 87) / *Uskřsa* G jd. (DB 27), i u primjerima poput *udovãc* (PP 71) i *užgì* 2. jd. imp! (DB 30) stoji vokal *u*. Uobičajen je prijedlog *u*: *u bãdnjima* (PP 35), *ù more* (PP 54), *u hlòdù* (DB 12), *u dvuorù* (DB 18).

2.1.1.5. Slogotvorno *r*

Slogotvorno *r* isključivo je kratko i ne nalazi se kraj drugih vokala. Ono može stajati:

– u početnoj poziciji u riječi: *prvì* (PP 16), *sřce* (PP 17), *třnedu* 3. mn. prez. (PP 22), *gřm* (PP 28), *drvènih rùk* I mn. (PP 30), *grmì* 3. jd. prez. (PP 35), *cřni*⁴ odr. pridj. m. mn. (PP 35), *pršìma* L pl. (PP 39), *prstenjòk* (PP 48), *gřlo* (PP 49), *vrtajìca* ‘vjetrenjača, dječja igračka’ (PP 67), *crkvìne* G jd. ‘vrsta trave’ (PP 82), *krvòva* (PP 96), *zgřčila* (PP 103), *smřkne* (PP 110), *pršùra* ‘tiganj’ (DB 20);

– u središnjoj poziciji u riječi: *osvrnù* gl. pridj. rad. m. jd. (PP 46), *neustrpjìve* (PP 48), *zazrnì* (PP 85), *ustrpjìenje* (DB 28);

⁴ U značenju *cřn* dolazi i *muòr*: *muòra* A jd. (PP 22).

– u završnoj poziciji u riječi: *stopr̃* ‘tek, upravo’ (PP 15, 93), *povr* (PP 15, 91, 105), *navr* (PP 75).

Ovdje treba svakako spomenuti primjere *drīvo* (PP 67) i *crīkva* (PP 85), *crīkvu* A jd. (PP 75), *crīkvon* I jd. (PP 103), tipične čakavske riječi.

Sekundarni slogotvorni *r* nije čest, a javlja se u primjeru *frmôj* 2. jd. imp! ‘prestati’ (PP 35) (pa u živome govoru i *frmât* prema mlet. *fermar*, tal. *fermare*).

2.1.1.6. Prijevoj *ra > re*

Prijelaz *ra > re* karakterističan je za mnoge južnočakavske govore (usp. Lisac 2009a: 141), tako i za bračku čakavštinu (usp. Galović 2013: 187, Galović 2014a: 239). U zbirkama se javljaju izvedenice glagola *ukrēst – ukrēla* gl. pridj. rad. ž. jd. (PP 28) i *riēst – riēstē* 3. jd. prez. (PP 55), a u živome je govoru potvrđena i imenica *oriēbāc*.

2.1.1.7. Primjer *griēb* i osnova **tepl-*

U zbirkama je potvrđen leksem *griēb* (PP 96): *grēba* G jd. (PP 69), *iz greba* G. jd. (PP 78), *dō greba* G. jd. (PP 96), dok za značenje riječi ‘groblje’ pjesnikinja rabi riječ *kapošānat*:⁵ *sa kapašōnta* (PP 59) i *do kapašōnta* (DB 25).

Pridjev *teplā* neod. pridj. ž. r. (PP 49), *tēpal* neod. pridj. m. r. (PP 93), jedan od praslavenskih dubleta **topl-/ *tepl-*, ovdje dosljedno ima osnovu s vokalom *e*.

2.1.1.8. Protetski *j*

Konsonant *j* u nekim primjerima dolazi kao proteza: *jūsta* (PP 42), *sa jūst* G jd. (PP 62), *jōpet* (PP 44, 75), *jōko* ‘oko’ (PP 96), *jōka* G jd. (PP 104), ali: *u ōku* L jd. (PP 49), *ōko* (PP 69). U leksemima *japjēnice* G jd. ‘vapnenara’ (PP 95), *japjēničora* G jd. ‘radnik u vapnenari’ (PP 96) i *jōpōnj* ‘vapno’ (PP 108) početni je fonem *v* zamijenjen glasom *j*.

2.1.1.9. Redukcija i dodavanje vokala

»Vokali se u nekim pozicijama mogu međusobno smjenjivati, mogu se i reducirati, a mogu i prirastati.« (Finka 1971: 20). Tako se javlja otpadanje

⁵ Ovo je ovjerenjeno i u rječniku koji se nalazi na kraju pjesme.

početnoga vokala u primjeru *vāla* (PP 22) u značenju ‘uvala’, u *vālu* (PP 44), *po vāli* L jd (PP 52), i druge, a uočen je i nenaglašeni veznik *ko* ‘ako’ (PP 28, 49) te prilog *kolo* ‘okolo’ (PP 56, 104, 105). Međutim, zanimljivo je da u korpusu pjesnikinja nema pokazne zamjenice poput *nī*, *nāko*, *věmu*, *něga*, *ně*, i slično, koji se mogu čuti u svakodnevnome govoru. Umjesto ovih nalazimo oblike *onī* (PP 20) *onāko* (PP 19, 20, 75), *ověmu* (PP 75), *oněga* (PP 76), *oně* (PP 80). Ipak, zabilježen je u zbirci *Pučiške piturěške* oblik *vāko* (PP 37), dok se u zbirci *Doletī buletīn* primjećuje na jednome mjestu oblik *vō* (DB 18). Isto se može reći i za priloge *ovuōl* (PP 30, 50, 75) i *onuōd* (PP 99) koji su ostali u neokrnjenu obliku.

Završni je vokal *i* otpao u infinitivu: *dozvāt* (PP 16), *provāt* (PP 40), *polūdīt* (PP 49), *toćāt* ‘namakati, umakati’ (PP 54), *razumīt* (PP 62), *škapulāt* ‘spasiti, izbaviti’ (PP 104), *ošīt* (DB 20), *se tornāt* ‘vratiti se’ (DB 25), *će usnīt* (DB 27), na kraju glagolskoga priloga sadašnjega: *klečičć* (PP 71) i na kraju nekoliko imperativnih oblika u drugome licu jednine: *rěc* (PP 30), *svrōt*, *nasūč*, *zarūč* (PP 50), *ne uzdūn* ‘gasiti’ (PP 104).⁶

Dodavanje vokala *o* u inicijalnoj poziciji vidljivo je u glagolu *oprēnut* (PP 17) ‘prestrašiti’. U finalnoj se poziciji dodaje *o* u primjeru *uzō me* (PP 35).

U nekim riječima stranoga podrijetla vokal je *a* umetnut između dvaju fonema finalne skupine *-nt* u riječima *kopošānat*⁷ ‘groblje’ (PP 60), *kuntēnat* ‘zadovoljan’ (PP 64), *divertimēnat* ‘zabava’ (PP 87), *sakramēnat* (PP 87), *puntamēnat* ‘susret ljubavnika’ (PP 87), *šotopūnat* ‘način obilježavanja poruba’ (A jd. PP 52; N jd. PP 98), *levānat* (DB 5), *patimēnat* ‘bol, tegoba’ (DB 18). U riječi *tastamiēnt* A jd. (PP 80) vokal *a*, ipak, nije umetnut.

Stezanje (kontrakcija) očito je u oblicima *ōkle* pril. ‘odakle’ (PP 16) i *pōs* A jd. ‘pojas’ (PP 48), a u živome se govoru čuje i *stōt*, *něva* (‘ne valja’), *nōpoko* (‘naopako’).

2.1.2. Konsonantizam

Pučiški konsonantski inventar sastoji se od ovih fonema: /b/, /c/, /č/, /tʃ/, /d/, /dʃ/, /f/, /g/, /h/, /j/, /k/, /l/, /m/, /n/, /ń/, /p/, /r/, /s/, /š/, /t/, /v/, /z/ i /ž/.

⁶ O ovim će pojavama biti više riječi u poglavlju o morfološkim oblicima.

⁷ U pjesmi se javlja u genitivu jednine: *kapašōnta*, ali je zabilježen nominativ jednine u rječniku na kraju iste pjesme.

U primjerima se javlja završna konsonantska skupina *-st* na nekoliko mjesta: *stârost* (PP 22), *svîtlost* (PP 45, 46, 75, 95, 99, 110), *mîlost* (PP 46), *râdost* (PP 67, 89, 103), *lîpost* (PP 75), *mlâdost* A jd. (DB 13, 25, 27), *strpjîvost* (DB 20), *žâllost* A jd. (DB 29). Za skupine *-šć*, *-zd* i *-žd* u građi nema primjera, iako se u pučiškome čuje npr. *zvîzd* G mn., *blîšć* i sl.

2.1.2.1. Fonem *h*

Čuvanje fonema *h* značajno je obilježje čakavskoga narječja (usp. Finka 1971: 29). I brački čakavski govori redovito čuvaju *h* (usp. Galović 2013: 188, Galović 2014a: 242). Njegov nestanak ili zamjena drugim glasovima (najčešće su to glasovi *k*, *j* i *v*) signalizira da je taj govor pod štokavskim utjecajem. Uobičajena je to pojava, primjerice, u Splitu i njegovu zaleđu (usp. Galović 2015: 82). Ovdje se, dakako, vrlo lijepo čuva na svim mjestima u riječi, a primjeri su gubljenja *h* u pučiškome govoru iznimno rijetki:⁸

– na početku: *huôd* A jd. (PP 15), *hrëbi* N mn. ‘panj sa žilama’ (PP 17), *hîzo* 3. jd. prez. ‘ritati (se)’ (PP 40), *hodî* 3. jd. perf. (PP 75), *hôz* A jd. ‘struk, slabine’ (PP 96), *hòcedu* 3. mn. prez. (PP 103), *hlûpi* gl. pridj. rad. ž. jd. ‘imati želju, potrebu za čim’ (DB 22), *hropăc* (DB 23), *himbă* (DB 30);

– u sredini: *sûhega krûha* G jd. (PP 19), *uzjâhola* gl. pridj. rad. ž. r. (PP 22), *smîhă* G jd. (PP 26), *dohôdi* 3. jd. prez. (PP 32), *obahodî* gl. pridj. rad. m. jd. (PP 44), *nahôdi* 3. jd. prez. ‘nalaziti’ (PP 75), *ûhu* D jd. (PP 80), *jûhië* G jd. (PP 87), *mûhe* A mn. (PP 87), *plahîva* odr. pridj. ž. jd. (PP 96), *lăguhna* odr. pridj. ž. jd. ‘lagana’ (PP 103), *u pâhju* L jd. ‘pramen’ (PP 105), *ćûha* G jd. ‘dašak’ (PP 109), *u čehûji* L jd. ‘dio grozda, čehulja’ (DB 14), *plihûjon* I jd. ‘predio škrte zemlje’ (DB 22), *usâho* gl. pridj. rad. m. jd. (DB 22), *po tlehû* L jd. ‘pod’ (DB 22), *popûhnû* gl. pridj. rad. m. jd. (DB 23), *îstihă* (DB 23);

– na kraju riječi: *strôh* (PP 19), *grûbih žurnôtih* G mn. (PP 19), *vêlih fagôtih* ‘teret’ G mn. (PP 19), *pasônih* odr. pridj. m. mn. (PP 46), *nažûrenih* odr. pridj. ž. mn. ‘smežuran’ (PP 55), *krûh* A jd. (PP 62, 95), *njegôvih trûdih* G mn. (PP 63), *siromăh* (PP 71), *grîh* (PP 76), *môh* A jd. (PP 103), *pašjûnih* G mn. ‘jugo koje puše o Uskrsu’ (DB 21), *bîsnih šijûnih* G mn. ‘olujni vje-

⁸ Treba ovdje istaknuti pjesmu *Buletîn V.* (DB 22) gdje se čitav ritam gradi upravo na upotrebi glasa *h*.

tar‘ (DB 21), *ćûh* dašak (DB 22), *môh* (DB 22), *zôpûh* ‘nalet vjetra’ (DB 22), *njuh* A jd. (DB 22), *dûh* (DB 23), *vôh* ‘srh, ježur’ (DB 23).

Iznimke su: *tîli* gl. pridj. rad. m. mn. (PP 40), *tî* gl. pridj. rad. m. jd. ‘htio’ (PP 63), *pod armòniku* I jd. (PP 109) te prijedlozi *povr* (PP 15, 91, 105), *navr* (PP 75) i *vr* (PP 104).

2.1.2.2. Fonem *f*

Sustavno je očuvan i fonem *f*, a leksemi s ovim fonemom uglavnom su stranoga podrijetla: *fumôr* (PP 39), *furêšta* ‘strana’ (PP 26), *smo isfregâli* 3. mn. perf. ‘oribati’ (PP 30), *fuôrce* G jd. ‘snaga’ (PP 30), *fîn* neodr. pridj. m. jd. (PP 32), *šufit* A jd. (DB 24), *u fundâću* L jd. ‘talog’ (PP 35), *u afôn* A jd. ‘nesvijest’ (PP 42), *na fružôtu* I jd. ‘zelenilom urešen konop, strašilo za ribu’ (PP 52), *fâšu* A jd. ‘pojas, pàs, traka’ (PP 56), *na frîžù* L jd. ‘brazgotina’ (PP 63), *furbarîja* ‘lukavština; himba; prepredenost’ (PP 67), *u katafîc* L jd. ‘zakutak’ (PP 71), *fagòt* A jd. (PP 80), *fortîca* ‘utvrda’ (PP 91), *falšitôd* A jd. ‘himbenost’ (PP 99), *perfîn* ‘konačno; čak, štoviše’ (PP 108), *fjokà* A mn. ‘ukrasna uzica’ (PP 108), *u fforîtu* L jd. ‘čuvana vrsta bijeloga mramora’ (PP 110), *frènja* ‘kuglica od stakla, špekula’ (DB 14), *pjùfa* ‘košuljica zrna grožđa’ (DB 22), *šufèrîn* ‘šibica, žigica’ (DB 24; A jd. DB 26), *ferôte* G jd. ‘željeznica, vlak’ (DB 27, 28).

U oblicima *fôlù* (*govôri*) A jd. (PP 30), *za fôlù* A jd. (PP 59) i *fôlä* (DB 17), razvidno je da je početna suglasnička skupina *hv-* prešla u *f*.

2.1.2.3. Fonem *ž*

Značajno je čakavsko obilježje da je fonem *ž* zamijenjen šumnikom *ž* tako da, na položaju gdje bi inače došao *ž*, u izvorima pronalazimo *ž* (usp. Finka 1971: 26). Iako su takvi primjeri u danome materijalu tek oblici imenice *žèp* na dva mjesta: *žepà* G jd. (PP 63, DB 29). Oni se javljaju i u živome govoru, npr. *svjèdožba*, *nàružba*, *žigèrica* i sl.

2.1.2.4. Primarna i sekundarna jotacija psl. *d*’i skupina s njime u sastavu

Fonem *j* »rezultat je primarne i sekundarne jotacije dentala *d*« (Galović 2016: 150) i taj se fonem javlja u nekim primljenim riječima: *ròjeni* gl. pridj. trp. m. mn. (PP 15), *nevijeno* odr. pridj. s. jd. (PP 15), *ònjele* A mn. (PP 15), *ònjeli* N mn. (PP 98), *štajûn* A jd. ‘doba godine’ (PP 22), *meju njîma* (PP 28), *sijjeno* odr. pridj. s. jd (PP 45), *sijena* odr. pridj. ž. jd. (PP 78), *orùje* (PP 78),

izmeju dvî (PP 87), *iz prěje* G jd. (PP 89), *milosrjen* I jd. (PP 96), *jeložlju* A jd. ‘ljubomora, zavist’ (PP 99), *ròjoka* G mn. (PP 105), *umeju dvî* (DB 12), *tûji* odr. pridj. m. jd. (DB 29). Tako je i danas u pučiškome govoru, iako se ponegdje može javiti *d’* (*obròd’en, d’èmpër*).

U glagolu *zvižje* 3. prez. jd. (PP 42) i imenici *mòžjoni* N mn. (PP 93) dolaze čakavski odrazi, kao u živome govoru u *gruòzje*, ali se ipak potvrđuje *gvòžd’e*.

2.1.2.5. Afrikati *č* i *ć*

»Sastavnim je dijelom konsonantskoga inventara središnjih bračkih govora (...), ali i nekih govora uz more, tipični čakavski *t’*« (Galović 2016: 150). U pučiškome se razlikuju fonemi *č* i *ć*, stoga grafem (*ć*) u pjesmama treba čitati kao [t’]: *mìsećine* G jd. (PP 32), *Čelò* ‘brdo nad Pučišćima’ (PP 46), *čûnku* A jd. ‘njuška’ (PP 55), *stinčice* A mn. (DB 12), *čmādine* N pl. ‘miris čađi’ (DB 19); *čūtidu* 3. mn. prez. (PP 17), *plecò* G pl. (PP 54), *sč* ‘vjedro’ (PP 63), *kozlič* (PP 71), *katafíc* A jd. ‘zakutak’ (PP 71) itd. Izgovore li se primjeri poput *kjučič* A jd. (PP 71) ili upitni lik *Ča cè* (PP 58), primjećuje se očita razlika u izgovoru ova dva glasa.

2.1.2.6. Šćakavizam

Kako je u čakavskim govorima i uobičajeno (usp. Finka 1971: 26), konsonantska skupina *šć* potvrđena je na mjestima skupina **skj, *stj* te *skaj, staj*: *nalāšćeni* odr. pridj. m. mn. (PP 19), *blišćí* 3. jd. prez. (PP 22), *žižšći* gl. pridj. rad. m. jd. (PP 42), *lašćidù* 3. mn. prez. ‘sjajiti se’ (PP 55), *godišća* A mn. (PP 73), *godišće* (PP 82), *krovlišća* N mn. (PP 108), *na taščè* (DB 19), *prigodiščila* gl. pridj. ž. jd. (DB 22). I u živome govoru čuju se primjeri *ščòp, ščèta, koščica* pa je za zaključiti da je mjesni govor Pučišća šćakavski govor.

2.1.2.7. Stara skupina *čt*

Na trima je mjestima u građi vidljivo da je stara skupina *čt* prešla u *št*: *poštèni* odr. pridj. m. mn. (PP 19), *proštíla* gl. pridj. ž. jd. (PP 89) i *poštiènje* (DB 12).

2.1.2.8. Skupina *čr*

Iako se u pučiškome govoru mogu čuti primjeri tipa *črivo* i *črv*, redoviti u čakavskome (usp. Finka 1971: 28), stara skupina *čr* u zbirci zamijenjena

je skupinom *cr*: *zacrjenili* gl. pridj. rad. m. mn. (PP 17), *cřni* odr. pridj. m. mn. (PP 35), *crjenice* G jd. (PP 42, 87), *cřne* N mn. (PP 82), *u crjėnon* L jd. (PP 95), *crjėno* N jd. (PP 95), *cřno* N jd. (PP 103), *u cřnilo* A jd. (PP 103), *u zacrjenĩ* 3. jd. prez. (DB 15).

2.1.2.9. Skupina *jd*

U prezentskoj osnovi glagola koji su tvoreni od glagola **iti* potvrđena je skupina *jd*: *duđjde* 3. prez. jd. (PP 16) i *nōjđĩ* 2. jd. imp! (PP 30). I u govoru se čuju likovi kao *obđjde* ili *pruđjden*.

2.1.2.10. Skupina *vs* (< *vās* < **vbs*)

Nakon provedene metateze i eliminiranja poluglasa ova je skupina prešla u *sv*: *svākon* (PP 28), *svě* (PP 30, 45, 67), *svĩ* (PP 35), *svā* (PP 39, 45), *svāki* (PP 85), *svāko* (PP 95), ali se čuva primjer *vās* 'sav' (PP 91).

2.1.2.11. Skupine *šk*, *šp*, *št*

Skupine *šk*, *šp* i *št* jako su dobro zastupljene u primljenicama: *škėrac* 'nezgodan pokret' (PP 17), *škũte* G jd. (PP 20), *škuōj* 'otok' (PP 24), *škũra* 'prozorski kapak' (PP 28), *na škrāpi* L jd. 'žlijeb u kršu' (PP 44), *zaškarpũni* gl. pridj. rad. jd. 'jako pocrvenjeti (poput ribe škarpuna)' (PP 48), *škiėrce* A mn. 'šala, kretnja, trzaj' (PP 69), *škvĩla* gl. pridj. rad. ž. jd. 'izbjeći; skloniti se (od čega)' (PP 71), *škrubũnon* I jd. 'vrsta šumske loze (Clemetis vitalba)' (PP 80), *škomėšu* A jd. 'oklada' (DB 19), *meškĩnjasti* odr. pridj. m. jd. 'zakrčljali' (DB 19), *grĩšpa* 'bora' (PP 26), *čarašpōnj* 'vosak pečatnjak' (PP 40), *šprũja* 'prutić, vlat na koje se nataknu puži, pečurke, kupine' (PP 85), *lišpidi* G jd. 'plijesan' (DB 26), *špuōžica* 'nevjestica' (DB 30); *ni šũšta ni gũšta* 'ono što ne ostavlja osobit dojam' (PP 28), *vĩšta* 'pogled; vidik' (PP 28), *impoštāt* 'poslati poštom' (PP 37), *beštijōm* 'domaće životinje' (PP 54), *kaštĩl* (PP 69), *lāstri* D jd. 'prozorsko staklo' (PP 80), *guštuōže* G jd. (PP 87), *akvištōna* neod. pridj. ž. jd. 'naručena' (PP 95), *komōstre* N mn. 'verige nad ognjištem o kojima visi kotao' (DB 19).

2.1.2.12. Dočetni fonem *l*

Dočetni je fonem *l* očuvan:

– u završnoj poziciji: *muriēl* A jd. (PP 15), *kampaniēl* A jd. 'zvonik' (PP 15), *piniēl* (PP 30), *sinjōl* 'znak' (PP 30), *maštĩl* (PP 48), *mĩsal* (PP 48),

puntižiél A jd. ‘odeblja dugačka daska’ (PP 54), *ûzal* A jd. (PP 54), *dîl* (PP 59), *tiêmpal* A jd. ‘hram’ (PP 93), *tèpal* (PP 93), *kantunôl* A jd. ‘noćni ormar-rić’ (PP 108), *misôl* A jd. (PP 108), *mûl* A jd. ‘lučki nasip, gat’ (PP 108), *žmûl* A jd. ‘čaša’ (PP 108), *kombuôl* ‘odrezani glavni trs loze s grozdovima’ (PP 109), *stuôl* A jd. (PP 109), *kartuôl* A jd. ‘pletena košara’ (PP 109), *konôl* A jd. (PP 109), *bucôl* ‘kruna zdenca’ (PP 109), *kanoćôl* (DB 17); *dôl*, (PP 30);
 – na dočetu sloga: *oltarići* N mn. (PP 19), *veltrîne* G jd. ‘ormar sa staklima, vitrina’ (PP 26), *koltrînon* I jd. ‘zavjesa’ (PP 46), *šjalpèta* (DB 19), *na oltôrû* L jd. (PP 85), *falšitôd* (PP 99), *na učielku* L jd. ‘zabatno pročelje’ (PP 103); *žviêlto* pril. ‘brzo, hitro’ (PP 67), *altrokè* pril. ‘a kamo li’ (PP 87); *šaldôna* neod. pridj. ž. jd. (PP 91), *fôlši* odr. pridj. m. mn. (DB 29).

Izostavljen je na dočetu jednine muškoga roda glagolskoga pridjeva radnoga, primjerice: *zažūtî* (PP 24), *rebatî* (PP 39), *râzli* (PP 40), *napûni* (PP 40), *blagoslovî* (PP 63), *ugodî* (PP 85), *poletî* (DB 16), *pûstî* (DB 24). Takva je situacija u nizu čakavskih govora na Braču: npr. u Donjem Humcu *skînu*, *òpro* (Galović 2014: 243), u Ložišćima *izgorî*, *plâko*, gdje Galović dodaje: »rijetki su prežitici tipa *maknûl*, samo kod najstarijih« (Galović 2014b: 90).

U dvama je primjerima finalni *-l* ovjeren u genitivu množine ženskoga roda: *skôl* G mn. ‘stepenice, stepenište’ i *žîl* (PP 69).

2.1.2.13. Promjena *l > j*

Fonema *l* nema u konsonantskome sustavu Pučišća niti se on javlja u pjesništvu Vlaste Vrandečić Lebarić. Mnogo je primjera u kojima je zamijenjen sonantom *j*: *jûdi* N mn. (PP 15), *jûde* A mn. (PP 28), *jûbili* gl. pridj. rad. m. mn. (PP 15), *škrîpje* 3. jd. prez. (PP 17), *kâpju* A jd. (PP 17), *kâpji* L jd. (PP 19), *jûbôv* (PP 19), *jubîc* G mn. (PP 19), *ribye* A mn. (PP 32), *ne ponôvjoj* 2. jd. imp! (PP 35), *pohotjîv* odr. pridj. m. jd. (PP 44), *neustrpjîve* odr. pridj. ž. mn. (PP 48), *blagoslîvjemo* (PP 49), *zajûb* 2. jd. imp! (PP 49), *vôja* (PP 54), *jûte* A mn. (PP 63), *zîbje* 3. jd. prez. (PP 69), *objûbî* gl. pridj. rad. m. jd. (PP 73), *pôja* G jd. (PP 76), *kadûjon* I jd. (PP 80), *dîvjega* G jd. (PP 80), *skûpjo* 3. jd. prez. (PP 82), *bôjo* neod. pridj. ž. jd. (PP 87), *krôjâ* G jd. (PP 95), *utôpjen* neod. pridj. m. jd. (PP 95), *pojûbit* (PP 96), *nevôju* A jd. (PP 98), *vrûju* A jd. (PP 99), *čejadîna* A mn. (PP 103), *čejôdè* A jd. (PP 105), *nôjbôje* (PP 110), *jubîca* (DB 11), *prijatejîca* (DB 11), *zemjîè* G jd. (DB 11), *zuôbje* 3. jd. prez. (DB 14), *křvju* I jd. (PP 15), *po nedîji* L jd. (DB 18)

U pučiškome se javljaju primjeri poput *Bòljanin* ili *podljljeno*, koji se izgovaraju nesliveno, kao u nizu bračkih čakavskih govora (usp. Galović 2014a: 243).

2.1.2.14. Promjena finalnoga *-m > -n*

»Prijelaz dočetrnoga *m* u *n* u nastavcima i u nepromjenjivim riječima uglavnom je redovit« (Lisac 2009a: 146) što je, uz promjenu *l > j*, jedan od adrijatizama (usp. Lisac 2009a: 17): *po mòdrin* L jd. (PP 24), *u zòjnen* L jd. (PP 37), *mìhon* (PP 40), *njñ* I jd. (PP 46), *modrinuõn* I jd. (PP 49), *snuõn* I jd. (PP 64), *mòdron lušijon* (PP 69), *stišćen* 1. jd. prez. (PP 69), *brìmenon* I jd. (PP 80), *uzvràcon* 1. jd. prez. (PP 95), *rãnon* I jd. (DB 23), a javlja se ponekad i na kraju unutrašnjega sloga, primjerice: *põnti* 3. jd. prez. (PP 69), *štũnkon* I jd. (DB 20) i drugima.

2.1.2.15. Slabljenje napetosti

Slabljenje ili rasterećenje napetosti odvija se na tri načina:

a) afrikata se zamjenjuje frikativom: *mãška* (PP 22), *težõški* odr. pridj. m. mn. (PP 42), *težõškega* G jd. (PP 58), *težõških* G mn. (PP 93), *mlišni pũt* A jd. (PP 30), *dĩšnen* D jd. 'dičan' (PP 58), *brõški* odr. pridj. m. jd. (PP 82), *čovĩsku* A jd. (PP 99), *nečovĩški* odr. pridj. m. jd. (PP 104), *vĩšnji* odr. pridj. m. jd. (PP 104), *vĩšnja* odr. pridj. ž. jd. (PP 110);

b) okluziv se zamjenjuje sonantom:

– *d* i *t > l*: *olzĩvu* 3. mn. prez. (PP 19), *sãl* pril. (PP 35, 99), ali i *sãd* (PP 85, 87), *po slõlken* L jd. (PP 40), *krõlko vrĩme* odr. pridj. s. jd. (PP 67), *polnĩt* (PP 98), *jelnã* (PP 105), *olkad* pril. (PP 110), *plĩlkin* I jd. (DB 23), *põlkove* G jd. (DB 23), *kalguõl* pril. (PP 29), i kod ovakvih konstrukcija: *kal duõjde* (PP 16), *kal izgubĩdũ* (PP 55),⁹ *pril vapõron* (PP 19), *pul Macẽla* (PP 22), *pol šumpreviẽrd* (PP 25), *ol rigvõrda* (PP 54), *nal stõre rukõve* (PP 69), *ispril vrõt* (PP 71), *posrĩl tila* (PP 104), *pol brakadẽlu* (PP 48), *ol šumpřẽša* (PP 49);

– *d > j*: *zõjnu* A jd. (PP 30), *zõjnin* I jd. (PP 30), *u zõjnen* L jd. (PP 37), *zõjni* odr. pridj. m. jd. (PP 39), *zõjno* neod. pridj. ž. jd. (PP 95);

⁹ Treba, međutim, istaknuti da u istoj pjesmi stoji *kãl se je rodĩ / kãl se svã lipost / kal se svã jũbõv / kal pũl doma* i, s druge strane, *kad ondã* (PP 75-76).

– $g > j$: *vrôj* (PP 63), *blajdôn* A jd. (DB 15), *svajdâšnji* odr. pridj. m. jd. (DB 21), ali i *svagdâšnji* odr. pridj. m. jd. (PP 62);

– $k > j$: *u lâjtu* L jd. (DB 18)

– $t > j$: *oblŭjci* N mn. (PP 109),

d) frikativ se zamjenjuje sonantom: *vâj* (PP 40)

e) afrikata se zamjenjuje sonantom: *rëj* (PP 40);

f) okluziv nestaje: *na poplâtu* A jd. (PP 52), *poplâta* G jd. (DB 23), *jŭsko furbarŭja* odr. pridj. ž. jd. (PP 67).

Pojednostavnjivanje suglasničkih skupina koje nisu tipične i teške su za izgovor (usp. Finka 1971: 27) odvija se na način da prvi fonem skupine nestane: *tŭce* N mn. ‘ptica’ (PP 15), *lŭtâ* G jd. ‘dlijeto’ (PP 15) i *čële* N mn. ‘pčela’ (PP 37).

2.1.2.16. Disimilacija

Do disimilacije dolazi u riječima *slebruôn* I jd. (PP 44), *slebrënu* A jd. (PP 89), a u živome govoru i *lebrò*, gdje je *r* prešao u *l*. Pučišćani govore *zlâmenot se*, kao i mnogi drugi Bračani čakavci (usp. Galović 2013: 190, Galović 2014a: 247), a govori se i *sŭmjâ*, *sŭmjât*.

2.1.2.17. Rotacizam

U prezentskoj osnovi glagola »moći« (< **mogti*) fonem *ž* zamjenjuje se fonemom *r*: *mòremo* 1. mn. prez. (PP 55), *mòre* 3. jd. prez. (PP 75), *mòren* 1. jd. prez. (PP 87), *mòreš* 2. jd. prez. (PP 109). Danas se, pored ovakvih primjera, čuje i *mòžeš*, *mòžemo*. Inače, »idiomi otoka Brača imaju različite ostvaraje: *mòreš/ mògeš/ mòžeš*« (Galović 2016: 155).

2.1.2.18. Umekšavanje nazala i depalatalizacija *ń*

U ovim je primjerima vidljivo gubljenje palatalnosti fonema *ń*: *ditŭnstva* G jd. (PP 48, 99), *iz ditŭnstva* G jd. (PP 73), *ditŭnstvo* (PP 73), *ditŭnstva* G jd. (PP 80), a umekšavanje se događa i u leksemima *gnjŭzdi* 2. jd. prez. (PP 73) i u *uôrganju* L jd. ‘orgulje (crkvene), i prostor oko orgulja’ (PP 86).

2.1.2.19. Sibilarizacija

Do provođenja sibilarizacije dolazi u množini muškoga roda: *prâzi* (PP 19, 35), *zvŭci* N mn. (PP 19), *junôci* (PP 76), *snŭzi* (PP 108), *vŕsi* (DB 27) i na jednome mjestu u imenicama ženskoga roda u dativu: *tŭzi* D jd. (PP 75).

Javlja se, međutim, i poneki primjeri gdje ovakva konstatacija nije točna: *črčôjki* N mn. 'cvrčak' (PP 42); *na pluôjki* (DB 22).

2.2. NAGLASNE OSOBITOSTI

S obzirom na to da su sve pjesme u obje zbirke akcentuirane, može se zaključiti da pučiški govor poznaje ovakav prozodijski sustav: dva silazna naglasaka, dugi (ā) i kratki (ä), te čakavski neoakut (ã). Javlja se, uz njih, i duljina (ā) i kraćina (ã) (usp. Šimunović 1998: 116; Galović 2016: 156).

Svaki naglasak, pritom, može stajati na svakoj poziciji u riječi (u početnoj, središnjoj i završnoj):

– kratkosilazni: *nàn* (PP 30), *smřtno* (PP 71), *vèli* (PP 71), *ògonj* (PP 93), *dīca* (PP 63), *bīša* (DB 19), *īstīha* (DB 23); *spomīnješ* (PP 67), *jubīca* (DB 11), *rebatīlo* (DB 17); *kakò* (PP 89), *plecà* (DB 5);

– dugosilazni: *bīli* (PP 15), *prī* (PP 15), *glōson* (PP 32), *miērlić* (PP 73), *bī* (PP 93), *ruôg* (DB 29); *facôdi* (PP 42), *škropīnicu* (PP 46), *sakriētu* (DB 13), *pošôda* (DB 19); *ventulô* (DB 18), *kalguôl* (DB 29);

– neoakut: *svīčnjok* (PP 32), *nāša* (PP 37), *škūrin* (DB 12), *nī* (DB 17), *fōlšu* (DB 19), *prāca* (DB 22), *tvuôj* (PP 69), *trūd* (PP 93); *ofanāli* (PP 42), *črčôjkih* (PP 73); *modrinuôn* (PP 49), *kosīr* (PP 63).

Vokal *a* u slogu ne dolazi pod kratkosilaznim naglaskom u početnoj ili središnjoj poziciji, već se on može javiti samo kod jednosložnih riječi ili u završnoj poziciji (u završnome slogu) (usp. Galović 2016: 156), primjerice: *vās* (PP 24), *sāl* (PP 44), *nāš* (PP 67); *dvuorà* G jd. (PP 22), *svīcà* (PP 32), *danās* (PP 46), *otàc* (PP 63), *onà* (DB 18), *kozà* (DB 29). Iznimke su futurški oblici tipa *balàce* (PP 109) i usklik *ājme* (PP 35). U skladu s navedenim, »otočne govore jugoistočne čakavštine osobito karakterizira duljenje kratkoga naglašenog *a* izvan posljednjeg sloga«: (Lisac 2009a: 149) *čākula* (PP 26), *māter* (PP 42), *kāpja* (PP 46), *nāša* (PP 54), *rādost* (PP 67), *prāgu* (DB 5), *stāvila* (DB 17).

Duljine dolaze samo prije naglasaka pošto su se one iza njega s vremenom pokratile. Mogu se naći ispred svakoga od spomenutih triju naglasaka:¹⁰

¹⁰ U nekim čakavskim govorima na Braču duljina ne može stajati ispred akuta (usp. Galović 2016: 156).

marūnā N mn. (PP 39), *olpūtā* (PP 42), *običōjū* D jd. (PP 54); *jūbōv* (PP 59), *nīsōn* (PP 62), *nenōdīnje* (PP 71); *jūbāvi* (PP 80), *jūhiē* G jd. (PP 87), *zgi̇bāla* (DB 16).

Naglasak se na nekim mjestima premjestio na prednaglasnice (proklitike), u primjerima: *ù zoru* (PP 19, 63), *òl meda* (PP 28), *òl zlota* (PP 28), *ù more* (PP 54), *pòd ruku* (PP 103), *pòd ruke* (PP 48), *ù nebo* (PP 55, 71), *ù srcu* (PP 71), *kròz bore* (PP 73), *iz greba* (PP 78), *òl srca* (PP 82), *ù don* (PP 96), *dò greba* G. jd. (PP 96), *ù dug* (PP 98), *ù dušu* (PP 108), *ù prsi* (DB 5, 23); *nā dvi vòde* (PP 80), *nā ruku* (PP 109), *nā nebu* (PP 35).

Postoji i nekolicina primjera gdje se naglasak, i to redovito neoakut, premjestio na prijedlog ispred nekih zamjeničkih oblika: *nō te* (PP 26), *uzō me* (PP 35) *zō me* (PP 69), *ū te* (PP 110).

Naglasci su i značenjsko-razlikovna sredstva, a u više je pjesama očigledna autoričina vješta upotreba različito naglašanih homonima. Tako se u stihovima javljaju, primjerice, ovakve tvorbe: *Mī smo / vēj bīli / u rāju / mi / bīli / jūdi* (PP 15), *otōjnu / pīsmu / lītā / sri līta* (PP 15) i već prije spomenuta *Škūra nī škūra / ko nī škūrā* (PP 28). Postoji još nemali broj homonima, poput: *gōri* prij. 'gore' (PP 16) – *gorī* 3. jd. prez. 'gorjeti' (PP 28); *mā* 2. jd. imp! skr. od 'mama' (PP 30) – *mā* (ovdje) vez. 'ali' (PP 54); *mōli* 3 jd. prez. 'moliti' (PP 44) – *Mōli* (Ratac) 'predio Pučišća' (PP 46), *tāke* G jd. 'takva' (PP 55) – *takē* A mn. 'potpetica' (PP 56) i drugih.

2.3. MORFOLOŠKE OSOBITOSTI

2.3.1. Imenice muškoga roda

Za instrumental jednine muškoga (i srednjega) roda često dolazi nastavak *-on*: *mlīkuōn* (PP 19), *jāvoron* (PP 37), *mīhon* (PP 40), *kosōron* 'kosijer' (PP 55), *dūbon* (PP 59), *snuōn* (PP 64), *snōgon* (PP 71), *cvīton* (PP 80), *kombōlon* 'odrezani glavni trs loze s grozdovima' (PP 108), *mīsecon* (PP 109), *līston* (DB 27), a samo se u primjeru *glōgojen* (PP 95) za muški te primjeru *cvīčen* (PP 85) za srednji rod javlja nastavak *-en*.

Kratka množina u jednosložnih i u nekih dvosložnih imenica muškoga roda zastupljena je u čitavome korpusu: *ōci* N mn. (PP 15), *hrēbi* N mn. (PP 17), *prāzi* N mn. (PP 19), *zvūci* N mn. (PP 19), *zvōni* N mn. (PP 19), *brōdi*

N mn. (PP 35), *gròmi* N mn. (PP 35), *trūdih* G mn. (PP 63), *gropi* N mn. (PP 64), *mīši* N mn. (DB 24).

Genitiv množine imenica muškoga roda može imati nastavak *-ih*: *fagòtih* ‘teret’ (PP 19), *pōrih* (PP 54), *pūtih* (PP 54), *trūdih* (PP 63), *črčòjkih* ‘cvrčak’ (PP 73), *kavadūrih* ‘radnik koji u kamenolomu odvaljuje kamen’ (PP 78), *apòstolih* (PP 95), *pašjūnih* ‘juga koja pušu o Uskrsu’ (DB 21); nešto je manje onih s nultim morfemom: *zūb* (PP 49), *retòj* ‘ostatak, ostrižak’ (PP 70), a najrjeđi su leksemi oni s nastavkom *-ov*: *plāmikov* (PP 95).

Do izjednačenja je došlo u dativu, lokativu i instrumentalu množine muškoga roda u nastavku *-ima*: *bòrima* I mn. (PP 52), *blīžnjima* D mn. (PP 95), *žūjima* (DB 29), *u bādnjima* L mn. ‘visoka, uspravna, velika bačva s otvorenim gornjim dnom’ (PP 35), ali javlja se, pored toga, i nastavak *-in* u primjerima *bocūnin* I mn. (PP 63) i *skūtīn* (PP 24), koji nije uobičajen u živome govoru, već dosljedno dolazi *-ima*: *armerūnīma*, *konjīma*, *gospodōrīma*, *ščōpīma*.

2.3.2. Imenice srednjega roda

Razvidno je da su i dativ i lokativ i instrumental množine srednjega roda po nastavcima jedinstveni: *zvončīma* (PP 80), u šīmā L mn. (PP 93), *sřcīma* (DB 13).

»Imenica *dītè* sačuvala je karakteristike negdašnje *t*-promjene« (Galović 2014a: 252): *dītè* A jd. (DB 13), *dītèta* G jd. (PP 73), a u množini *dicā* (PP 15, 73), *dīci* D jd. (PP 19).

Nalazi se i potvrda za imenice nekadašnje *n*-deklinacije i *s*-deklinacije: *brīmenon* I jd. (PP 80), *vīmena* G jd. (PP 80), *vřīmena* G jd. (PP 80), *īme* (PP 16), a u živome govoru i *īmena* G jd., *čudesā* N mn.

2.3.3. Imenice ženskoga roda

Imenica *kòkoš* (DB 24) deklinira se ovdje kao imenica *e*-vrste, a valja spomenuti i imenicu *mojīca* (PP 17), u značenju ‘moljac’, koja je u ženskomu rodu.

U genitivu množine ženskoga roda javlja se nulti morfem: *jubīc* (PP 19), *skòl* (PP 31), *mlèkinj* ‘smokva petrovača’ (stablo i plod) (PP 32), *smòkov* (PP 40), *žeròv* (PP 49), *nuòg* (PP 54), *piēt* (PP 55) *šjalpiēt* ‘kravata’ (PP 55),

slabîn (PP 56), *žîl* (PP 69), *kûć* (PP 80), *sûz* (PP 82), *rûk* (PP 82), *kupînic* (PP 85), *dûš* (PP 103); te, tek ponegdje, nastavak *-ih*: *koluônih* ‘stup’ (PP 15), *žurnôti*h ‘nadnica’ (PP 19), *kolûrih* (PP 69).

Za lokativ i instrumental množine ženskoga roda u izvorima su pronađeni dvojaki nastavci *-ami* i *-ima*: *suzâmi* I mn. (PP 39), *nogâmi* I mn. (PP 109), *škûrami* I mn. (DB 24); *vlôsîma* I mn. (PP 108), *po ponîstrima* L mn. (DB 28). Iako za dativ množine nije pronađen primjer, može se zaključiti da bi on imao jednake nastavke. Uz ove, u živome se govoru mogu susresti i oblici s nastavkom *-amima*, kao *nogâmima*, *rukâmima*, *ovcâmima* i sl.

Imenice ženskoga roda koje pripadaju *i*-deklinaciji u građi su sljedeće: *stârost* (PP 22), *râdosti* D jd. (PP 28), *nuôć* A jd. (PP 32), *nôći* G jd. (PP 32), *rîć* (PP 24, 32), *rîći* A mn. (PP 35), *jûbôv* (PP 39, 59), *jûbâvi* G jd. (PP 49), *mîlost* (PP 46), *mîsal* (PP 48), *lîpost* (PP 58), *karitôdi* G jd. ‘ljubav; milosrđe; samilost’ (PP 104) *mlâdost* A jd. (DB 13, 25, 27), *strpjîvost* (DB 20), *žâllost* A jd. (DB 29). Lik *očîju* (PP 44), koji dolazi s nastavkom *-iju* u genitivu množine, u množini pripada imenicama ženskoga roda *i*-deklinacije, a u jednini imenicama srednjega roda *a*-deklinacije.

2.3.4. Zamjenice

Instrumental jednine osobnih zamjenica ‘ja’ i ‘ti’ ostvaren je na ovaj način: *s mēnon* (PP 24), *s tēbon* (PP 82), *nal tēbon* (PP 97). Osnove su, dakle, *-men* i *-teb*. Neobično je rješenje za nenaglašeni oblik osobne zamjenice ‘ona’ u dativu jednine, kojim građa obiluje, a koje glasi *jon* iako u živome govoru dolazi *non*: *ča jôn je* (PP 15), *po jon mîsec kroz nju ćûri* (PP 28), *Mî smo jon* (PP 50), *lîpost jon je blagoslovî* (PP 58), *da jon je ol jûte / potrebe* (DB 17), *da jon kanaćôl / premî* (DB 17), *di jon je / na dundôrû* (DB 18); kao i nenaglašeni oblik osobne zamjenice ‘on’ u dativu množine, negdje *jin*, a na drugim mjestima *in*: *svaku jin batûtu* (PP 15), *grûbâ jin je ciêra* (PP 35); *dûšâ in izlîće* (PP 19) i slično.

Oblik *nâmi* javlja se u izvorima: *s nâmi / zarûć* (PP 50), *mâ, nî nâmi / do lûših* (PP 56), a i Pučišćani govore: *s nâmi, prima vâmi* itd.

Premetanje se odvija u primjerima sa zamjenicom *hi* (> *ih*): *ča hî je / mater moja* (PP 20), *ča smô hi* (PP 54), *jesî hi nô / nôjprî vîdi* (PP 81) i drugima.

Od posvojnih zamjenica našlo se u zbirkama podosta primjera: *očîju mojîh* (PP 44), *na njîdrima / mojîh* (PP 44), *vôja mojà* (PP 62), *muôj otâc* (PP

63), *mojičega mīsta* (PP 75); *na prsīma tvojīn* (PP 39) *tvojè stūdeno čelò* (PP 62), *maštīl tvuōj* (PP 69); *nāš luminōrij* (PP 35), *dūšā / nāša* (PP 37), *po nāšu* (PP 54), *nāša vōja* (PP 54), *nāši / šćūtī* (PP 59), *nāšen pāpī* (PP 69), *nāsih / stōrih / kavādūrih* (PP 78); *njīhovi stōri* (PP 75).

Neke od povratno-posvojnih zamjenica javljaju se na ovim mjestima: *po svojè* (PP 35), *kuōntra / svojiè vōje* (PP 37), *po svōju* (PP 63), *svojū tvojuōn ožednī* (DB 29).

Pomalo je neuobičajeno da autorica rabi upitno-odnosnu zamjenicu 'ča' samo u tome obliku. Tako 'ča' ima i ulogu upitne zamjenice: *ča jè muōj Mikūla* (PP 26), *ča nān je fālilo* (PP 26), ali i ulogu veznika u zavisnoj rečenici: *kampaniēl / ča jè ūtihn / pūni / Marijin / tiniēl* (PP 15), *škūte / ča hī je / māter mojā* (PP 20), *luminōrijih / ča trnedu na dnū muōra* (PP 22), *izmeju dvī / paklēne rabōte / ča nī / ni za ugōte* (PP 87).¹¹

U značenju zamjenice 'tko' zabilježen je *kò / kuō*: *Ko cè se / dricāt* (PP 17), *kò mōre pōntit / kuō bīt sigūr* (PP 75), *ko cè kōga / škapulāt* (PP 104). Zamjenica 'koji' javlja se u ovakvim oblicima: *nal kojīn bliščī ružōrij* (PP 22), *Kojō te ubīla cākula* (PP 26), *kojuōn je rādosti / kojuōn je tūzī* (PP 75) i drugima.

2.3.5. Pridjevi

Genitiv jednine muškoga i srednjega roda pridjevsko-zamjeničke deklinacije dolazi uglavnom s nastavkom *-ega*: *sūhega krūha* (PP 19), *muōrastega pijānega kombōla* (PP 40), *mōdrega plīša* (PP 49), *tvojičega skūtā* (PP 62), *tvojičega grēba* (PP 69), ali i: *kasīla tvuōga* (PP 62), *tvuōga smīhā* (PP 69); *mojičega mīsta* (PP 75), *onēga dōba* (PP 76), *divjega cvīta* (PP 80), *sviētega libra* (PP 82), *stōrega bīlega prāga* (PP 82), *ovēga vijaja* (PP 87), *tākega dažjā* (PP 95), *dōvnega līta* (PP 98, 99), *bīlega nēba* (PP 108).

U dativu i lokativu jednine muškoga i srednjega roda pridjevsko-zamjeničke deklinacije javljaju se nastavci *-en* i *-emu*: *na stōren šufītu* (PP 35), *u zōjnen lancūnū* (PP 37), *na bāsen krovū* (PP 39), *na bīlen pakētū* (PP 40), *po*

¹¹ Autorica u usmenome razgovoru kazuje kako je »pučiški govor čakavski, a ne čekavski, cakavski ili cokavski«. Unatoč takvoj tvrdnji u živome se govoru Pučišća čuje zamjenica 'če?' – ne samo u situacijama za koje autorica smatra ispravnima za njenu upotrebu (primjerice, u konstrukciji »Če, ča činiš?« kao produkt sažimanja riječi 'ča' i 'je'). U pučiškome govoru, dakle, sustavno dolaze oblici *če* i *čo*.

slòlken mastù (PP 40), *na vèlen rokèlu* (PP 48), *jeluòžen sùncu* (PP 49), *na nôjvèčen frìžù* (PP 63), *snù mòdren* (PP 69), *u mlòden cvìtù* (PP 76), *u nàšen mìstu* (PP 80), *u mòlen dnuorù* (PP 98); *sviètemu plòdu* (PP 69), *vèlemu bìstremu òku* (PP 75), *u bìlemu povòju* (PP 110).

U dativu i lokativu jednine ženskoga roda uvijek stoji nastavak *-on* (kako se moglo pretpostaviti i u poglavlju o zamjenicama): *svàkon bòti* (PP 28), *svàkon ràdosti* (PP 28), *u sùhon kopānji* (PP 42), *na sùhon škrāpi* (PP 44), *na grèzon skanciji* (PP 55), *u bìlon pìni* (PP 55), *na rùzovon vèlon bròkvi* (PP 67), *na ìston intimèli* (PP 76), *pol bìlon plòčon* (PP 76), *nòčnon lāstri* (PP 80), *u svàkon škūji* (PP 82), *u jeluòñ vodi* (DB 17).

Valjalo bi još zabilježiti i ovakve primjere u instrumentalu množine muškoga roda: *mòdrin skūtin* (PP 24), *krcātin bocūnin* (PP 63). Nastavak je ovdje, dakle, *-in*, a ne uobičajeni *-ima*: *krcātima*, *mòdrima*, *bìlima*, *drvènima*.

Zamjenički pridjev *sòm* našao se na ovim mjestima: *Stojīn sòm na bùri* (PP 69), *Sòm ću se izūt* (PP 87).

Čest je pridjev *vèli*: *vèli bìli kampanièl* (PP 15), *vèlemu bìstremu òku* (PP 75), *Vèlega rèda* (PP 76), *vèlo vrìlo* (PP 93), *vèli nàš / trūd* (PP 93), *vèlo kila* (PP 104), *vèli bucòl* (PP 109), *vèli blajdòn* (DB 15), *vèli batikuòr* (DB 15), *vèlu žièju* (DB 29).

U imeničkoj se funkciji pojavljuju ovi pridjevi: *mèni mòlen* (PP 35), *kāl su ga mòli / provāt tili* (PP 40), *njihovi stòri* (PP 75), *jeložtju / blīznjega / pripočinīt* (PP 99), *plecà su pripetāli / na kùću / umirūću / pokuòjnega* (PP 103), *Pokuòj višnji / pokuòrnemu* (PP 104), ali se oni dekliniraju po pridjevskoj deklinaciji.

U građi nema velikoga broja superlativa: *nôjvèčo jūbòv* (PP 19), *nôjlišjo dvìst* (PP 56), *sakramènat nôjlišji* (PP 87), *nôjvèći lampjūn* (PP 110), a potvrda za komparativ nema, ali u živome se govoru čuje *līpi*, *grūbjji*, *bogaťji*, *veseliji*.

Jako je zanimljiv pridjev *vajcili* u značenju 'cijeli': *vajcili mlīšni pūt* (PP 30) te pridjev *ròzlike* 'različan' u akuzativu muškoga roda množine: *ròzlike / šudòre / pòja* (PP 76).

2.3.6. Brojevi

Od rednih brojeva zabilježeni su ovi: *jedòn* (PP 54, 95, 105; DB 18, 22), *jelnà* (PP 28), *jeluòñ* (DB 17), *dvò* (PP 39, 69, 73, 86, 93, 105; DB 5, 26), *dvì* (PP 67, 71, 108; DB 5, 12), *trì* (PP 30, 39, 67, 73, 89, 108, 109; DB 16,

23), *četiri* (PP 103, 105), *šiest* (PP 87), *četrdesiēt* (PP 108), *mijardu* (PP 62). Treba ovdje posebno izdvojiti stare nazive za brojeve dvanaest i petnaest: *dvōnādeste* (PP 95), *petnādeste* (DB 16).

Redni su brojevi u izvorima sljedeći: *prvī* (PP 16, 49, 75, 87, 103), *prvō* (PP 99), *drūgi* (DB 29), *drūgega* (PP 54), *drūgen* (PP 95), *drūgon* (PP 28).

U živome govoru potvrđeni su i oblici poput *dvojīca te dvadesiētāk*.

2.3.7. Glagoli

U infinitivu, kako je i uobičajeno »u većini čakavskih i štokavskih govora« (Galović 2016: 164), otpada finalni vokal *-i*: *poznāt* (PP 16), *dricāt* (PP 17), *beštīmāt* (PP 35), *polūdīt* (PP 49), *zarūčīt* (PP 49), *oprostīt* (PP 62), *dīlīt* (PP 95), *figurāt* (PP 111), *līst* (DB 27), a po istome principu funkcionira i glagolski prilog sadašnji koji završava na *-ć*: *klečiēc* (PP 71).

Glagoli u 3. licu množine prezenta imaju dvojake nastavke; *-du* i *-u*; *ne čūtīdu* (PP 17), *zvonīdū* (PP 19), *sličīdu* (PP 19, 22), *vōnjodu* (PP 19), *hīhīridu* (PP 19), *razlījedu* (PP 19), *blījedū* (PP 19), *trajtōjedu* (PP 37), *gorīdū* (PP 39), *palucōdu* (PP 42), *sūčedu* (PP 48), *tūjodu* (PP 48), *lašćīdū* (PP 55), *potīžēdu* (PP 80), *spūstīdu* (PP 81, 105), *ūspnedu* (PP 81), *īgrodu* (PP 82), *brēcōdu* (PP 82), *pasōjedu* (DB 27), *smrknedu* (DB 27); *dozīvju* (PP 19), *olzīvju* (PP 19), *triesū* (PP 26), *prīgīnju* (PP 28), *oldōju* (PP 64), *mēcū* (PP 76), *dohōdu* (PP 80), *dozrīju* (DB 15), *pruōspu* (DB 15), *pīšu* (DB 24), *oglašīju* (DB 24), *kāšju* (DB 24).

Potvrđeni su oblici *griē* (PP 22, 71), *griedū* (PP 48, 76, 80), *griemō* (PP 49), prema osnovi **grēd-*.

U nekim oblicima imperativa otpada vokal *-i*: *smīst* (PP 35), *spomiēn* (PP 95), *svrōt*, *nasūč*, *zarūč* (PP 50), *ne stuōj* (DB 23), i u živome govoru: *vrōtmo*, *donēste*, *bōc*, *usōd*.

Glagoli u futuru I. tvore se od infinitiva i nenaglašenoga prezenta pomoćnoga glagola 'htjeti', a oni su ovdje srasli: *bīće* (PP 91), *išāćedu* (PP 103), *uzīgraće* (PP 103), *pūstīćedu* (PP 105), *balāće* (PP 109).¹²

Niječni su oblici prezenta glagola 'biti' sljedeći: *nī* (PP 16, 28, 40, 52, 56, 63, 71, 82, 87, DB 17), *nīsū* (PP 26, 76), *nīsōn* (PP 62, 87).

¹² Javlja se, kao iznimka, lik *jāhot cemo* (PP 54).

Nerijetko ulogu niječnoga oblika prezenta glagola ‘imati’ (‘nema’) u izvorima ima riječ *nī*: *Věj trī dōna nī vapōra* (PP 22), *nī strōha* (PP 54), *nī ga nīnder* (PP 55), *nī mu gospodarice* (PP 71), *i nīnder / bilijih nī* (PP 76), *nī pīsmje jērbo nī tvojà / mǎ, ni sūz nī stōro mojǎ* (PP 82). Od ostalih se oblika javlja samo lik *nīmo* (PP 69).

Tek nam u nekoliko primjera autorica donosi glagol u kondicionalu glagola ‘biti’; u drugome licu jednine on glasi *bīš*: *vīrovola ne bīš* (PP 69), *hotī bīš / bīt sigūr* (PP 81), *rēkla bīš tī* (PP 87), a u trećemu licu jednine *bi*: *hotī bi čūh* (DB 22). U živome govoru dolazi *bīn*, *bīš*, *bīdu*, ali redovito se čuje *bīsmo*, *bīste*.

2.3.8. Prilozi

Prilog ‘već’ glasi *věj*: *Mī smo / věj bili* (PP 15); ‘tek, upravo kao’ *stopř*: *stopř / rōjeni* (PP 15), a uočeni su u istome značenju i oblici *jūšto*: *jūšto pomuzēnin* (PP 19) te za značenje ‘upravo (baš)’ *prōpja*: *prōpja / denjuōž* (PP 54); ‘odakle’ je skraćen u *ōkle*: *ōkle smo i mī* (PP 16); ‘naročito, osobito, pogotovu’ zabilježeno je kao *navlāš*: *navlāš nāmo pul Macēla* (PP 22); javlja se i zanimljiv romanizam *šotobrāco* ‘rukom pod ruku’: *jelnǎ s drūgon šotobrāco* (PP 28); ‘odozgo’ je *odizgōr*: *odizgōr / refō sinjōl* (PP 44); *impjjo*: *na griēdu smo / stāvili / impjjo / puntižiēl* (PP 54) u značenju ‘uspravno, okomito’; ‘nigdje’ je *nīnder*: *nī ga nīnder* (PP 55); ‘ljupko, dražesno, skladno’ je *šēsno*: *di smo / šēsno / na gomīli / bile / glōve / polnīmīli* (PP 60); ‘netremice’ *infīšo*: *infīšo glēdo / u fūge kūće* (PP 63); *atiēnto* ‘oprezno, pozorno’: *atiēnto je stōla* (PP 73); *vēcma* ‘više’: *još vēcma / zabīlīli* (PP 76); *perfin* znači ‘konačno; čak, štoviše’: *Svāku je pīštulu / mēni perfin / kroz kotorāku / ispīvo burīn* (PP 108); *debōto* ‘skoro, gotovo, malone’: *Debōto će / i sūd svīta / ovuōl figurāt* (PP 111); dok je prilogu *inšōma* značenje ‘sve u svemu’: *Inšōma / ol penšijūna / do kapašōnta / trī pramalića* (DB 25).

2.3.9. Prijedlozi, veznici i usklići

Od prijedloga ističu se sljedeći: *kuōntra* ‘nasuprot, prema’: *kuōntra būri* (PP 67); *napodan* ‘u dnu, na dnu, na podnožju’: *napodan skōl* (PP 30); *poklē* ‘nakon što, pošto’: *U gorī su / stōla / poklē su se ubrōla / drvǎ* (PP 91).

Veznici koje treba izdvojiti jesu: *vèn* ‘nego’: *prî / čŭli / vèn / vîdili* (PP 15); *kakò* (koji se javlja u ovome obliku u čitavoj građi) u značenju ‘kao’: *baš kakò i škûre* (PP 42); *njônka* za ‘niti’: *i nî ulovî ništa / njônka ušātu* (PP 52); *duòkle* za ‘dok’: *duòkle nan / muôre / pletè fãšu* (PP 56); uzročni veznik ‘jer’ koji se u jednoj pjesmi javlja i u liku *jer* i u liku *jerbo*: *A jer san Pučšćanin (...) jerbo tî si zasvidočî* (PP 110); *ter* znači ‘te, i tek onda’: *Zvončima se oglôsile / ter su ŭhu / ugodile* (PP 80); *altrokè* ‘a kamo li’: *nî / ni za ugòte / altrokè za jûde* (PP 87). Veznik *pok* ‘pa’ javlja se ovdje: *probîla škûru / pok priko prãga / pãla na puòd* (PP 89).

U stihovima *Ājme mēni / i obôj* (PP 67) javljaju se usklici *ājme* ‘jao’ i *obôj* ‘joj’, a usklik *nū* prisutan je u ovima: *Nū, zabeštimoj, Mikûla* (PP 26), *nū, smîst se uzò me* (PP 35).

2.4. LEKSIČKE OSOBITOSTI

Uistinu bogat rječnički korpus građe upravo je ona posebnost koja ovim dvjema zbirkama daje potvrđeno mjesto u hrvatskome dijalektalnome pjesništvu. Kako u usmenome razgovoru i sama autorica potvrđuje, »kamenarski fundus riječi njenoga oca« oživio je u retcima njene poezije, omogućivši nam uranjanje u davno proživljene prostore maloga, pitoresknoga bračkoga naselja iz nekih prošlih vremena. Najzanimljiviji su ovdje za promatranje, dakako, leksemi povezani s obradom kamena i klesarskim zanatom.

Od riječi praslavenskoga podrijetla ovjeren je velik broj leksema: *rabòta* (PP 78), *plesnà* A mn ‘donji dio stopala’ (DB 23), *besîda* (PP 82), *dòž* ‘kiša’ (PP 82) *hòz* A jd. ‘leđa, križa, slabine’ (DB 23), *lîtà* G jd. ‘dlijeto’ (PP 15), *klobûkù* D jd. ‘šešir’ (PP 104), *sukjenãča* ‘igla s većom ušicom (za sukneni konac)’ (PP 89), *sãja* ‘čada’ (DB 19), *vlòs* G mn. ‘kosa’ (PP 48), *čejadînu* D jd. ‘osoba, čeljade’ (PP 19), *popîčã* G jd. ‘noćni cvrčak’ (PP 32), *u bãdnjima* L mn. ‘visoka, uspravna, velika bačva s otvorenim gornjim dnom’ (PP 35), *zîkve* G jd. ‘zipka, kolijevka’ (PP 73), *blazînju* A jd. ‘jastuk’ (PP 89), *tovôr* ‘magarac’ (PP 91).

Razumljivo, velik dio leksika čine romanizmi, »prepoznatljive riječi ili konstrukcije iz kojeg od romanskih jezika usvojena u drugom jeziku« (Anić 2000: 1014). U sljedećoj će se klasifikaciji prikazati takvi leksemi:¹³

– klesarstvo (građevni materijal, oruđe, zanimanja): *škarpelîni* N mn. ‘klesar’ (PP 15), *petrôde* G jd. ‘kamenolom’ (PP 19), *šalîža* G jd. ‘četvero-kutni obrađeni kamen za popločavanje’ (PP 42), *na facôdi* L jd. ‘obrađeni kamen za gradnju’ (PP 42), *puntarûli* N mn. ‘vrsta šiljastoga klesarskog alata’ (PP 63), *mlôti* N mn. ‘mlat’ (PP 63), *pikëti* N mn. ‘vrsta klesarskog alata’ (PP 63), *kavadûr* ‘radnik koji u kamenolomu odvaljuje kamen’ (PP 75), *mâce* G jd. ‘vrsta golema mlata’ (PP 78), *sûmlate* G jd. ‘vrlo veliki kamenarski mlat’ (PP 78), *fforîtu* D jd. ‘čuvana vrsta bijelog mramora’ (PP 110);

– (ostala) zanimanja, zvanja, službe; fiktionalna bića: *söldoti* N mn. ‘vojnici (čuvar Božjega groba)’ (PP 19), *ondîne* N mn. ‘vila vodarica; morska vila; kupačica; morska sirena’ (PP 48), *lavandiêre* N mn. ‘pralja’ (PP 48), *pošidiênti* N mn. ‘posjednik’ (PP 58);

– krojačka terminologija; odjeća, obuća, modni dodaci i slično: *pandîl* ‘suknja’ (PP 22), *šudôr* ‘rubac’ (PP 52), *šjalpëtu* A jd. ‘kravata’ (PP 32), *puôlše* A mn. ‘orukvica’ (PP 32), *buôrše* A mn. ‘torba’ (PP 32), *pikôj* A jd. ‘vješalica za odjeću’ (PP 35), *puntapët* ‘ukrasna pribadača, broš’ (PP 39), *po bjankariji* L jd. ‘rublje’ (PP 46), *vëšta* ‘haljina’ (PP 49), *šotopûnat* ‘porub’ (PP 52), *fûdra* ‘podstava’ (PP 52), *făšu* A jd. ‘pojas, päs, traka’ (PP 56), *traviêrša* ‘pregača’ (PP 69), *rekôm* ‘vez, vezenje’ (PP 73), *pjëta* ‘zavrnuti rub’ (PP 73), *kalciêt* G mn. ‘čarapa’ (PP 89), *kavalôt* A jd. ‘jastučić ušiven u vrh unutrašnjeg dijela rukava sakoa, kaputa i sl.’ (PP 103), *korpët* ‘prsluk, steznik’ (PP 109), *ffjokà* G mn. ‘ukrasna uzica’ (PP 105), *kulôjna* ‘ogrlica’ (PP 106), *braculët* ‘narukvica’ (PP 106), *šustînu* A jd. ‘vrsta kopče, druke-rica’ (DB 20);

– namještaj, stvari u kući: *u paketîni* L jd. ‘jastuk za novorođenčad; svežnjić’ (PP 15), *kočëte* G jd. ‘starinska postelja’ (PP 17), *kavecôlä* G jd. ‘tvrđi jastuk u obliku spljoštena valjka, dugačak za širinu kreveta’ (PP 17), *komö* A jd. ‘noćna niska komoda s ladicama’ (PP 28), *kantunôl* A jd. ‘noćni ormarić’ (PP 108), *na skancîji* L jd. ‘polica’ (PP 55), *na intimëli* L jd. ‘jastučnica’

¹³ Klasifikacija je nastala po uzoru na onu u radu Marijane Alujević Jukić i Erne Vladislavić (2011). »Romanizmi u bračkom čakavskom pjesništvu Stjepana Pulišelića«. *Časopis za hrvatske studije*, str. 332-334.

(PP 76), *kanële* A mn. 'slavina' (PP 82), *kovertūr* 'vrsta pokrivača za krevet' (PP 73), *tavulîn* 'stolić' (PP 73), *žveljarîn* 'budilica' (PP 73), *šumprëša* G jd. 'glačalo' (PP 49);

– kuhinja; hrana i piće: *kućarîn* 'žličica' (PP 17), *bićerîn* A jd. 'čašica' (PP 30), *bronzîn* '(brončani) kotao' (PP 32), *terînu* A jd. 'vrsta zdjele' (PP 32), *lavëla* G jd. '(kameni) sudoper' (PP 87), *tavajuôli* N mn. 'ubrus, salвета' (PP 63), *bocûnin* I mn. 'oveća opletena boca; trbušasta boca proširena, zvonasta grla' (PP 63), *vôž* 'limenka' (PP 82), *pošôde* N mn. 'pribor za jelo (žlice, vilice...)' (PP 82), *mendulät* 'slatkiš od mlijeka i badema' (PP 89), *cûkar deuôrz* 'bombon od karameliziranog šećera' (PP 89), *kaldāju* A jd. 'kotao (u starinskim pećima)' (PP 93);

– prostorije u kući, dijelovi kuće, ostale građevine: *vuôlta* G jd. 'lûk, svod' (PP 15), *murîel* A jd. 'zidina; bedem; nosivi zid' (PP 15), *tiniël* A jd. 'blagovaonica, primaća soba' (PP 15), *luminôrij* 'prozor u potkrovlju, svjetilnik (mansarda)' (PP 22), *fumôră* G jd. 'dimnjak' (PP 22), *kužîne* G jd. (PP 26), *škûra* 'prozorski kapak' (PP 28), *konòbe* G jd. 'podrum, konoba' (PP 40), *u svăži* L jd. 'prozorski okvir' (PP 42), *katafić* A jd. 'zakutak' (PP 71), *pjantarîn* 'razizemlje' (PP 73), *na lâštri* L jd. 'prozorsko staklo' (PP 80);

– rasvjeta: *kandilîr* A jd. 'svijećnjak' (PP 22), *lampjûn* A jd. 'staklena svjetiljka, lampion' (PP 28), *ferôl* '(ribarska) svjetiljka, feral' (PP 30), *lantiërne* N mn. 'svjetionik' (PP 32), *fûlmin* 'šibica, žigica' (PP 32), *lumîn* 'vrsta svijeće uljanice (npr. u crkvi); dušica' (PP 32), *tòrac* 'velika (procesijska) svijeća' (PP 85), *šuferîn* 'šibica, žigica' (DB 24);

– vrijeme (kronološko): *šetemôna* 'tjedan' (DB 27), *jenôr* 'siječanj' (PP 17), *zûnj* 'lipanj' (DB 33), *agùsta* G jd. 'kolovoz' (PP 42), *štajûn* A jd. 'doba godine' (PP 22), *ûltim* A jd. 'posljednji dan' (PP 32);

– ljudsko tijelo: *škîna* 'leđa' (PP 17), *grîšpa* 'bora' (PP 26), *ciëra* 'izgled, boja lica' (PP 35), *štûmak* A jd. 'želudac' (PP 56), *gvăcu* A jd. 'ždrijelo, prednji dio vrata' (PP 59), *na frîžû* L jd. 'brazgotina' (PP 63);

– zabava i igra: *burdîl* 'razuzdana zabava' (PP 67), *divertimënat* 'zabava' (PP 87); *bučă* 'drvena kugla za boćanje' (PP 32), *bulîn* A jd. 'glavna kugla pri boćanju (do koje se bacaju boće)' (PP 32), *igrăli / na impënje* 'igrati se (obično udvoje) bacanjem kamenih oblutaka u zrak' (DB 13), *briškulu* G jd. 'vrsta kartaške igre' (DB 24), *šîje - šëte* '»šest, sedam«, mura (igra na prste)' (DB 24);

– biljni i životinjski svijet: *gardelîn* ‘štiglic, češljugar’ (PP 24), *verdûre* G jd. ‘zeleni nasad (povrće)’ (PP 32), *gròta* ‘skamenjena zemlja’ (PP 42), *beštijôm* ‘domaće životinje’ (PP 54), šumpreviêrd A jd. ‘ukrasno zimzeleno stabalce (od: »sempre verde«)’ (DB 25);

– vanjski i unutarnji opisi, osobine, osjećaji i sl.: *tamãšan* ‘neobičan, čudan’ (PP 22), *pasônu* A jd. ‘prošla, minula’ (PP 32), *impjantôn* ‘podignut, uspravljen’ (PP 39), *divertív* ‘razigran’ (PP 44), *gracijuôže* ‘dražesne’ (PP 48), *čelësta* G jd. ‘nebeskoplavo’ (PP 48), *perlinôn* ‘obojen u plavkasto’ (PP 54), *krejôn* ‘pristojan, uljudan’ (PP 54), *denjuôž* ‘blagonaklon, susretljiv, prijazan’ (PP 54), *akvištôna* ‘naručena’ (PP 95), *fiêrmi* ‘izdržljivi’ (PP 99), *kativèrji* ‘pun zavisti’ (PP 104), *drète* ‘ravne’ (PP 108), *škroluôžo* ‘sklerotičan’ (DB 26), *fròli* ‘truli’ (PP 73), *inšempjôn* ‘izbezumljen’ (PP 82), *guštuôže* G jd. ‘slasna; ukusna; tečna’ (PP 87), *kurôj* ‘hrabrost’ (PP 35), *mižièrije* G jd. ‘oskudica, siromaštvo, bijeda’ (PP 69), *perikul* ‘opasnost’ (DB 23), *afôn* A jd. ‘nesvijest’ (PP 42), *falšitôd* ‘himbenost’ (PP 99), *krejônce* G jd. ‘pristojnost’ (PP 110), *fûrba* ‘lukavica, lukava žena’ (PP 109);

– osobe; obiteljski odnosi, titule: *šjuôr* ‘gospodin’ (PP 36), *nòni* D jd. ‘baka’ (PP 42), *nuôno* ‘djed’ (PP 64), *kunjôda* G mn. ‘djever, zet, šurjak’ (PP 105), *špuôžica* ‘nevjestica (ovdje u vjenčanici)’ (DB 30);

– crkva i kršćanska terminologija: *ružôrij* ‘krunica (i molitva)’ (PP 22), *prigatuôrij* ‘čistilište’ (PP 22), *kampaniël* ‘zvonik’ (PP 46), *kasil* ‘lijes’ (PP 67), *procesjûn* (PP 76), *trabanâkul* A jd. ‘svetohranište, tabernakul’ (PP 93), *kurôta* G jd. ‘župnik’ (PP 103), *karitôdi* G jd. ‘ljubav; milosrđe; samilost’ (PP 104), *škapulôr* ‘moći, amulet, talisman’ (PP 104), *korût* ‘korota, žalost za pokojnikom’ (PP 105), *pîštulu* A jd. ‘epistola, poslanica’ (PP 108);

– pomorska terminologija: *vapòron* I jd. ‘parobrod’ (PP 19), *na pruôvi* L jd. ‘pramac broda’ (PP 46), *gajète* G jd. ‘ribarski jedrenjak s pokrivenim pramcem’ (PP 46), *bocèli* N mn. ‘kolotur za dizanje tereta’ (PP 99), *timûn* ‘kormilo’ (PP 54);

– radnje: *kortejät se* ‘udvarati se’ (PP 29), *belengjâli* gl. pridj. rad. m. mn. ‘uljepšati, urediti’ (PP 30), *rebumbâla* gl. pridj. rad. ž. jd. ‘udariti (o što) muklim odjekom’ (PP 35), *deštrigät* ‘otuđiti, prosuti’ (PP 35), *kaštigät* ‘kazniti’ (PP 35), *frmôj* 2. jd. imp! ‘zaustaviti’ (PP 35), *nagrišpät* ‘naborati’ (PP 37), *ingvardit* ‘ukrasiti, uljepšati’ (PP 37), *morbinô* gl. pridj. rad. m. jd. ‘biti razigran, nestašan, vragolast’ (PP 48), *kumpanjâli* gl. pridj. rad. m. mn. ‘pratiti; pomagati’ (PP 54), *timbrövâli* gl. pridj. rad. m. mn. ‘pečatiti’ (PP 59),

šekundät ‘pjevati drugi (donji) glas’ (PP 78), *iluminô* gl. pridj. rad. m. jd. ‘rasvijetliti’ (PP 85), *intavulâla* gl. pridj. rad. ž. jd. (PP 99), *škapulät* ‘spasiti, izbaviti’ (PP 104), *ventulô* gl. pridj. rad. ž. jd. ‘hladiti se lepezom’ (DB 18);
 – ostalo: *fagòtih* G mn. ‘teret’ (PP 19), *u škurïci* L jd. ‘mrak’ (PP 20),
čåkula ‘brbljarija, ogovaranje’ (PP 26), *u inkuôntri* L jd. ‘susret’ (PP 28),
vîšta ‘pogled; vidik’ (PP 28), *u škïji* L jd. ‘manja udubina u kamenu’ (PP 82),
šajëta ‘munja’ (PP 35), *promëšu* G jd. ‘obećanje’ (PP 35), *šuôldi* N pl.
 ‘novac’ (PP 35), *gvëre* G jd. ‘rat’ (PP 63), *brakadëlu* A jd. ‘skakaonica’ (PP 48),
lïbra G jd. ‘knjiga’ (PP 82), *rïšč* ‘rizik’ (PP 69), *požicjün* A jd. ‘pozicija, položaj’ (PP 75),
batûda ‘udar; takt’ (PP 78), *kumôndu* ‘zapovijed’ (PP 79), *kurënat* ‘propuh’ (PP 87),
vijâja G jd. ‘put’ (PP 87), *lâte* G jd. ‘lim’ (PP 108), *užônce* G jd. ‘običaj, navada’ (PP 110), *umidëcu* A jd. ‘vlaga’ (DB 14),
buletïn ‘pismo’ (DB 16).

Zanimljivo, talog je na jednome mjestu romanizam *fundäc*: *u fundäcu muôra* (PP 35), a na drugome romanizam *mûrga*: *lïpi se / mûrga / pasônih / dôn* (PP 46). Prvi primjer odnosi se, pak, na »talog crne kave« (Anić 2000: 238), a drugi na »talog maslinova ulja nakon cijedenja« (Anić 2000: 561).

Od orijentalizama ovjeren je tek turcizam *ramandëla* ‘ključ (za sve brave)’: *Dônïlo vëlu / ramandëlu za vrôta nôçi* (PP 32), a u živome govoru može se čuti *zanôt, pazôr, mahrâma* itd.

Germanizmima pripadaju riječi *gïz* ‘gus’: *bronzïn ol gïza* (PP 32) i *špäher* ‘štednjak’: *šûšanj u špäheru* (DB 24), a u govoru, primjerice, i glagol *škôdit*.

Tipičan hungarizam u ovim govorima, *betiëg* ‘nedostatak, bolest, mana’, javlja se u liku određenoga pridjeva *betëžni*: *U tuôn mrïži, na lopïži / müž betëžni, zlâ ženâ* (DB 30).

3. OGLED POEZIJE

Buletïn II. (DB 14)

Bûra nëbo oprûdïla
 luôzje zëbo
 u dolâc se ukrcâlo
 mlôdo nëbo

a zubāto sūnce zuōbje
zōjnu umiděcu
po produōci razbūcālo
studenīce fěcu

Još kosīci u tuōn srīci
na zōbōju zjōdu
svītlo nēbo
luōzjen zēbo
u sūncu i hlōdū

Kanižēlon popuzīli
škūri spāzmī zīmiē
ćōro suzà rādosnica
lumīn òku

u čehūji nōdījonjo
frēnja srīce

U grozdīma
nāše òči
kal dozrīju
a zvōni se
zīnjen pruōspu
na vēli blajdōn
Po agūstu
kal jemātva
zacrjenī dvuōr
zazunjī će
zažužnjī će
křvju zřnjo
zadunjī će
iz dubiniē sřca
– bādnja
vēli batikuōr

4. ZAKLJUČAK

Vlasta Vrandečić Lebarić u kontekstu suvremene čakavske lirike ostavila je dubok trag i pridružila se plejadi bračkih pjesnika (Drage Štambuka, Zlatana Jakšića, Neve Kežić, Stjepana Pulišelića i drugih) koji su svoje bračke idiome – škripske, pučiške, selačke – otrgnuli od zuba zaborava. Svojim je zbirkama podsjetila na neke davne dane pučiškoga malog čovjeka i njegova govora, ali ga je umotala u celofan metaforičnosti i tako od njega istkala poeziju. Pritom se, s lakoćom, obračunala s posebnim i rijetkim jezičnim osobinama, riječima dala neko dublje, ekspresivnije značenje i oživjela sliku Pučišća šezdesetih godina prošloga stoljeća. Autorica pazi na svaki naglasak, stanku ili bilo koju vrednotu govorenoga jezika, pokazujući tako koliki je znalac u poetskome, ali i glazbenome svijetu.

Vrijednost je ovih zbirki nemala; osim što uvode čitatelja u taj zakutak pjesnikinjinog djetinjstva, s jezikoslovnoga su gledišta one dragocjeni izvor za dijalektološka istraživanja. Pučiški govor još uvijek živi u Vlasti Vrandečić Lebarić, ali raste i u svijesti njezinih sumješтана. Analizirani podatci pokazuju da je pjesnikinja u pisanju dosljedna pučiškome živome govoru (uz pokoju nedosljednost), ali još je jednom dokazano da je zahtjevna zadaća preko dijalektalnoga pjesništva promatrati osobitosti nekoga idioma jer na umu treba imati činjenicu da je zbog stilskih zakonitosti u poeziji, naime, teško uvijek u potpunosti ujediniti pjesnički jezik i živi govor.

LITERATURA

Alujević, Jukić Marijana; Vladislavić, Erna (2011). »Romanizmi u bračkom čakavskom pjesništvu Stjepana Pulišelića«. *Časopis za hrvatske studije*, 7: 329–245.

Anić, Vladimir (2000). *Rječnik hrvatskoga jezika*. (3. izdanje). Zagreb: Novi Liber.

Finka, Božidar (1971). »Čakavsko narječje«. *Čakavska rič*, 1. 1–2: 11–71.

Galović, Filip (2014a). »Govor Donjega Humca«. *Jezikoslovlje*, 15. 2–3: 231–267.

Galović, Filip (2015). »Jezične posebnosti jednoga splitskoga romana iz devedesetih godina XX. stoljeća«. *Čakavska rič*, 43. 1–2: 75–104.

Galović, Filip (2013). »Jezične osobitosti mjesnoga govora Ložišća na otoku Braču«. *Fluminensia*, 25.1: 181–198.

Galović, Filip (2014b). »Nazivi za zanimanja, zvanja i počasne službe romanskoga podrijetla u govoru Ložišća na otoku Braču«. *Čakavska rič*, 42. 1–2: 87–112.

Galović, Filip (2016). »Stjepan Pulišelić i *Glos sa škrop*«. *Čakavska rič*, 44. 1–2: 141–176.

Hraste, Mate (1940). »Čakavski dijalekat ostrva Brača«. *Srpski dijalektološki zbornik*, 10: 3–66.

Lisac, Josip (2009a). *Hrvatska dijalektologija 2: Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Lisac, Josip (2003). *Hrvatska dijalektologija 2: Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Lisac, Josip (2009b). »Južnočakavski dijalekt i njegov leksik«. *Croatica et Slavica Iadertina*, 5.: 79–85.

Maroević, Tonko (1999). »Po leptiru pismonoši«, u: Vrandečić Lebarić, Vlasta (1999). *Doleći buletin*. Zagreb: vlastita naklada, str. 7–8.

Silić, Josip; Pranjković, Ivo (2007). *Gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga.

Šimunović, Petar (2011). *Čakavska čitanka*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Šimunović, Petar (1977). »Čakavština srednjodalmatinskih otoka«. *Čakavska rič*, 7. 1: 5–63.

Šimunović, Petar (1998). »Dijalekatske bilješke kao pogovor«, u: Vrandečić Lebarić, Vlasta (1998). *Pučiške piturěške*. Zagreb: Tisak Trebotić, str. 115–117.

Šimunović, Petar (2009). *Rječnik bračkih čakavskih govora*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Vulić, Sanja; Alerić, Marko (2009). »O hrvatskom leksiku na temelju primjera iz čakavskog narječja«. *Čakavska rič*, 37. 1–2: 35–55.

Pisani izvori

Vrandečić Lebarić, Vlasta (1999). *Doletî buletîn*. Zagreb: vlastita naklada.

Vrandečić Lebarić, Vlasta (1998). *Pučiške piturěške*. Zagreb: Tisak Trebotić.

Usmeni izvori

Vrandečić Lebarić, Vlasta. Osobni intervju. 1. i 2. rujna 2017.

LANGUAGE DISTINCTIVENESS OF VLASTA VRANDEČIĆ LEBARIĆ'S DIALECTAL POETRY

Summary

Vlasta Vrandečić Lebarić (1953) is a prolific dialectal poetess who writes poetry in standard Croatian but also in the local dialect of the town of Pučišća on the island of Brač. The aim of her poetry is to portray intimate family situations from childhood and everyday life and struggles of a small insular community existentially dependent on the local quarry and stone masonry. This paper focuses on the language distinctiveness of two books of poetry from the author's early phase—*Pučiške piturěške* (1998) and *Doletî buletîn* (1999), which are very valuable from the dialectal point of view. Namely, the local speech of Pučišća on the island of Brač has not yet been the subject of extensive research, and the Chakavian dialect of Pučišća found in the work of this poetess can thus, at least to some extent, contribute to better understanding of the speech of Pučišće.

Key words: *dialectal poetry; Vlasta Vrandečić Lebarić; the local speech of Pučišća; Chakavian idioms on the island of Brač; South Chakavian dialect; Chakavian idioms; language distinctiveness*

PARTICOLARTÀ LINGUISTICHE DELLA POESIA DIALETTALE
DI VLASTA VRANDEČIĆ LEBARIĆ

Riassunto

Vlasta Vrandečić Lebarić (1953) è una feconda poetessa dialettale che, oltre a scrivere in lingua croata standard, si serve dell'idioma di Pučišća. Scopo della sua poesia è raffigurare eventi intimi legati alla sua infanzia, circostanze sociali del paesino di un'isola che vive della lavorazione della pietra e sim. Nell'articolo si mettono in risalto le particolarità linguistiche di due collezioni risalenti alla prima creatività dell'autrice – *Pučiške piturěške* (1998) e *Doletī buletīn* (1999), valide dal punto di vista dialettologico. Infatti, la parlata locale di Pučišća sull'isola di Brač (Brazza) non è stata studiata nei dettagli fino ad oggi, e il ciacavo di Pučišća che si trova nelle poesie dell'autrice, può, almeno in parte, contribuire a una migliore conoscenza della parlata di Pučišća.

Parole chiave: *poesia dialettale; Vlasta Vrandečić Lebarić; parlata locale di Pučišća; parlate ciacave di Brač; dialetto ciacavo meridionale; ciacavico; particolarità linguistiche*

Podatci o autorici:

Josipa Martinić, magistra hrvatskoga jezika i književnosti (mag. philol. croat.)

E-mail: josipa.martinic2833@gmail.com.